

OPPIMISPROSESSIN OHJAUS VERKOSSA

Ohjauksella on keskeinen tehtävä verkkopedagogiikassa. Verkko-ohjaus voidaan määritellä yksinkertaistaen siten että se tarkoittaa kaikkia niitä keinoja, joilla voidaan edistää opiskelijan oppimista ja opiskelua oppimisprosessin aikana.

Verkko-ohjaus voi olla eriaikaista eli asynkronista tai reaaliaikaista eli synkronista. Eriaikaisesta verkko-ohjauksesta on kysymys, kun verkko-ohjauksen välineinä käytetään oppimisalustoja, Facebookia, blogeja, sähköpostia ja vastaavia. Verkko-ohjaus on puolestaan reaaliaikaista eli synkronista, kun välineinä käytetään esimerkiksi Teamsiä, Skypeä, WhatsAppia, chattiä tai vastaavia.

Verkko-ohjausta on helpompi pohtia, kun sitä tarkastellaan oppimisprosessin eri vaiheita vasten. Mitä ohjausta, esimerkiksi ohjeita, tarvitaan ennen oppimisprosessin alkua, mitä sen alussa, mitä aikana, mitä lopussa ja mitä oppimisprosessin jälkeen. Ajallinen näkökulma auttaa hahmottamaan ohjauksen tehtävää eri kohdissa, ohjauksen merkitystä ja mahdollisuuksia. Se auttaa myös ohjauksellisten tekojen suunnittelussa. Ohjaaja auttaa perehtymään, kuljettaa, ohjaa kohti, selkiyttää, selostaa, innostaa, herättää kiinnostuksen. Ohjauksen suunnittelu kehittää opettajan valmiutta toimia vaikuttavan verkko-opetuksen ohjaajana.

Ohjaus voidaan rakentaa oppimisprosessin sisään. Tätä ennakkoon valmisteltua ohjausta ovat mm. oppimisprosessin kuvaus oppimisalustalla, siihen liittyvät työskentelyohjeet, oppimistehtävät ja oppimateriaalit.

Opettaja voikin pohtia ohjausta kysymysten avulla.

Ohjauksen suunnittelu voi alkaa seuraavien kysymysten kautta:

Miten valmistelen opiskelijat opiskelemaan uutta oppimisprosessia?

Miten ohjaan opiskelijoiden opiskelua?

Miten ohjaan oppimista ja oppimistavoitteisiin pääsemistä?

Miten ohjaan opiskelijoiden välistä yhteistyötä, jos sellaista on oppimisprosessin aikana?

Mitä kaikkea voi ohjauksellisesti tehdä valmiiksi ennen opiskelun alkamista?

Viimeinen kysymys on oikeastaan yksi keskeisimmistä. Miten voin suunnitella verkko-oppimisprosessin siten että jokainen opiskelija osaa opiskella ohjeistuksen mukaan. Jokainen opiskelija tietää miten oppimisprosessin aikana toimitaan sen eri vaiheissa. Ohjauksella luodaan opiskelijalle hyvää käyttäjäkokemusta.

Opettaja voi ohjata opiskelijoita myös oppimisprosessin aikana.

Tällöin on tärkeää suunnitella ohjauksen kulku: Ensimmäinen kysymys liittyy resursseihin. Kuinka paljon on resurssia ohjaustyön tekemiseen? Kuinka paljon on koko opiskelijaryhmälle ja kuinka paljon yksittäiselle opiskelijalle?

Sen jälkeen mietitään mikä on ohjauksen tavoite eri vaiheissa oppimisprosessia?

Millaisia ohjauksen muotoja käytetään?

Millainen ohjaus parhaiten tulee opiskelijaa missäkin vaiheessa ja miten ohjaaja ohjaa?

Kuka ohjaa? Vain opettajako, vai myös vertaiset tai kenties mentori? Voiko teknologiallakin ohjata? Miten oppimateriaali ja oppimistehtävät ja automaattinen palaute tukee ohjausta?

Mitä ohjataan? Opiskelua, työskentelyä, ryhmäprosessia, oppimista.

Millä ja miten ohjataan? Oppimistehtävillä, toimeksiannoilla, työtavoilla, aineistoilla, ohjeilla, palautteella.

Verkko-ohjauksen on oltava tavoitteellista, vaikuttavaa, oikea-aikaista ja sen on kohdistuttava oppijan tarpeisiin. Sen tavoitteena on johdattaa oppija ajattelemaan itse, kehittämään oppimisen taitojaan ja pyrkiä kehittymään kohti itseohjautuvuutta.

Verkko-ohjaus kuuluu oleellisena osana verkko-opintoihin, mutta verkko-ohjausta voidaan liittää myös kontaktiopetuksen tueksi esimerkiksi kotitehtävien tekemiseen, projektitöiden ohjaukseen tai työpaikalla tapahtuvan oppimisen tukemiseen.

Oppimisalustat ja ympäristöt ovat keskenään erilaisia ohjausympäristöjä.

Jotkut oppimisympäristöt antavat myös jo oppimisanalytiikan kautta palautetta opiskelijalle ja ohjaavat automaattisesti helpompien tai vaativampien oppimateriaalien ja tehtävien pariin. Tässäkin tapauksessa päävastuu palautteen antamisesta ja ohjauksesta on kuitenkin opettajalla.

Mobiililaitteiden kautta verkko-ohjaus voi tapahtua ajasta ja paikasta riippumatta ja näin se soveltuu hyvin erilaisten opiskelijoiden elämäntilanteisiin. Etäyhteyksien kautta saavutettavuus on nopeampaa ja ohjausta voidaan antaa juuri tilanteen niin vaatiessa. Etäohjaus voi madaltaa yhteydenottokynnystä ja se mahdollistaa myös multimodaalisen ilmaisuuden. Jollekin opiskelijalle on helppoa kirjoittaa asiansa, toiselle taas on luontevampaa tehdä video tai äänite ja kertoa sen kautta tilanteesta. Opettaja voi myös antaa palautetta monimuotoisesti.

Etäohjausta voidaan tehdä yksilö-, pari tai ryhmäohjauksena tai näiden yhdistelminä. Usein yksilöohjauksista tehdään yhteenvetoja, jotka kootaan koko ryhmälle tiedoksi, - näin opitaan yhdessä useamman opiskelijan kokemuksista.

DIGIPEDAGOGIIKKA

Verkko-ohjaus jättää yleensä muistijälkiä paremmin, kun henkilökohtaiset ohjaushetket. Keskustelut voidaan tallentaa tai keskustelujen aikana voidaan kirjoittaa yhteiset muistiinpanot, jotka yhdessä

käydään läpi ja hyväksytään. Samalla voidaan kirjoittaa muistiin tai sanella, mitkä ovat seuraavat oppimisen askeleet ja seuraavassa tapaamisissa voidaan taas palata sovittuihin asioihin ja arvioida miten asioiden suhteen on edistytty. Kun opiskelija on tehnyt, vaikka äänitteen tai videon omasta suorituksestaan, tallennetta voidaan yhdessä katsella/kuunnella ja käydä yksityiskohtaisesti läpi suoritusta. Tällaisista autenttisista tallenteista pystytään parhaiten arvioimaan suoritusta, tarvittaessa voidaan pyytää, vaikka tukea opiskelijakavereilta ja vertailla työsuorituksia keskenään tai yksi tapa on verrata omaa suoritusta asiantuntijan suoritukseen ja pohtia, millä tasolla on itse menossa. Kirjallisissa tehtävissäkin opettaja voi antaa mallivastauksen, johon opiskelija voi peilata omaa vastaustaan ja tämän pohjalta voidaan opettajan kanssa käydä ohjauskeskustelut.

Mitä nuoremista opiskelijoista on kysymys, sitä tärkeämpää on opettajan rooli. Ohjausta voivat antaa myös toiset opiskelijat, mutta tilannekohtaisesti on harkittava, milloin vertaispalaute on parhain tapa ohjata opiskelijoita. Ja kaikkea ohjausta ei koskaan voi ennakoida etukäteen, joten aina suunnittelussa on jätettävä tilaa myös henkilökohtaiselle tai ryhmäkohtaiselle lisäohjaukselle.

Opiskelun alkaessa on selvitettävä kunkin opiskelijan ohjauksen tarve ja tähänastinen osaaminen, jotta ohjaus parhaiten tukisi kunkin yksilöllistä oppimisen polkua. On myös seurattava, miten opiskelijat lähtevät liikkeelle oppimisessa ja kuka tarvitsee vauhdittamista, että tehtäviin ja materiaaleihin päästään kiinni. Hyvä oppimisprosessi lähtee liikkeelle siitä, että oppimateriaalit ja oppimistehtävät ovat selkeitä ja oppilaan tasolle sopivia. On myös pidettävä huolta siitä, että käytettävät työvälineet ovat tuttuja.

Opintojen aikana seurataan, tarvitseeko suunnitelmaan tehdä muutoksia vai toimiiko kaikki sen mukaan. Koko prosessin ajan tuetaan itseohjautuvuutta ja annetaan tarvittavaa tukea. Itsearviointitehtävillä voidaan kerätä tietoa siitä, miten tavoitteisiin ollaan pääsemässä. Ohjaus on koko prosessin aikaista ja lopussa kootaan kokemukset ja tehdään yhteenveto oppimisprosessista. Yhteenvedossa tehdään arviointi, miten tavoitteisiin päästiin ja mitä prosessista opittiin ja sovitaan seuraavat oppimisen tavoitteet.

Opiskelijoiden palautteiden pohjalta tehdään tarvittavat muutoksen oppimisprosessin seuraavaan toteutukseen.

Ohjausprosessi perustuu luottamukseen ja avoimeen keskustelevaan ilmapiiriin, missä erilaisuus hyväksytään ja tuetaan kunkin opiskelijan omaa oppimispotentiaalia. Tavoitteena on luoda oppimisilmapiiri, missä jokainen saa oppia omaan tahtiin ja erehdystenkin kautta. Myös eettiset periaatteet on huomioitava. Ohjaustilanne saattaa olla hyvinkin henkilökohtainen ja esille nousee asioita, joita ei haluta jakaa tilanteeseen kuulumattomien kanssa.

Opiskelijoiden kanssa on hyvä tehdä pelisäännöt sille, mitä asioita käsitellään eri ohjaustilanteissa. On myös mietittävä mitä tietoja kulkee digitaalisten ympäristöjen kautta ja minkä tietojen jakamiseen tarvitaan vahvaa tunnustautumista ja tietosuojaa. Erityisesti uuden tietosuojalain varmistamiseksi on hyvä käyttää oppilaitoksen tukemia järjestelmiä, joihin kirjaudutaan oppilaitoksen käyttäjätunnuksilla.

Verkko-ohjauksessa on myös haasteita. Aina teknologia ei pelaa tai ei tahdo löytyä yhteistä työvälinettä. Mikä onkaan yleisimmin käytetty työväline, mitä opiskelijat mielellään käyttävät? Onko kaikkien pakko käyttää samaa välinettä? Osaavatko kaikki käyttää verkkotyövälineitä? Ovatko kaikki nuoret opiskelijat jo diginatiiveja?

Kaikissa välineissä tunteet eivät välity. Miten parhaiten saat selville, millä mielellä opiskelija on, kun olet esim. chat-keskustelussa?

Lopuksi on hyvä nostaa esiin vielä muutama kysymys

Ryhmäprosessien kohdalla on hyvä pohtia, miten saat muodostettua luontevan ryhmän, missä ajatuksia vaihdetaan ja opitaan toinen toisiltaan? Mitäpä jos joukosta joku tippuu, miten seuraat etänä olevaa ryhmää tai projektityötä tekevää ryhmää?

Millaiset pelisäännöt tarvitaan ohjaukseen, ohjaajahan ei voi olla käytettävissä ympäri vuorokauden, vaikka opiskelijat haluaisivatkin heti vastauksen ongelmiinsa?

Tukeeko oppilaitoksen tekninen infra etäohjausta ja työskentelyä? Miten opiskelijat voivat käyttää omia laitteitaan?

Verkko-ohjaus kehittyy ohjauksen myötä. Kokemustieto ohjaa tekijöitä ja viitoittaa uuden verkkokulttuurin kehittämisessä.

Tämä teos, jonka tekijä on Leena Vainio, on lisensoitu [Creative Commons CC BY 4.0 Kansainvälinen - lisenssillä](#)